

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT.

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆ-
SERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS. ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIQVE NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER
SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ

SIVE CURSuum COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS V

S. IGNATIUS, S. POLYCARPUS, PONTIFICES ROMANI SÆCULI II, S. MELITO SARDENSIS; ALII.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,

IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 208

—
1894

alias quantascunque apud nos habuimus, transmissimus vobis, secundum quod mandastis : quæ sunt subjectæ huic epistolæ, ex quibus magnus vobis erit profectus. Con-

περὶ ὑμῶν. Τὰς ἐπιστολάς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐτοῦ (9), καὶ ἄλλας ὅσας εἶχομεν παρ' ἡμῖν (10), ἐπέμψαμεν ὑμῖν, καθὼς ἐντείλασθε αἱτινες ὑποταγμένοι εἰ-

σὶ τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ· ἐξ ὧν μεγάλα ὠφελήθηναί ὑμῖν δοθήσεσθε. Περιεχούσι γὰρ πίστιν καὶ ὑπομονήν, καὶ πάντα οἰκοδομήν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν.

Et de ipso Ignatio (11), ut supra in fine epistolæ.

MONITUM IN SUBSEQUENTIA FRAGMENTA.

(GALLAND., *Vet. Patr. Biblioth.*, I, Proleg., p. LXV.)

I. Exstant fragmenta V Responsionum Capitulum S. Polycarpi Smyrnensis episcopi, quæ circa sæculi VI medium Victor Capuanus e Græco Latine reddita, *Catenæ in IV Evangelia* intexuit. Ea primus edidit Parisiis 1575 Franciscus Feuarentius in calce Adnotationum ad Irenæi lib. III, cap. 3, ex ms. codice Viriduni reperto ac vetustissimis characteribus exarato, ut ipsemet testatur. Eadem deinceps evulgarunt Halloixius (12), Usserius (13) aliique.

De horum fragmentorum sinceritate, varia circumfertur virorum eruditorum sententia. Tanquam legitima videtur agnoscere Grotius (14), dum excitans *Polycarpum interprete Victore Capuano*, integrum fragmentum v exscribit. Neque aliter illustris Huetius (15) : siquidem inter antiqua monu-

sebi exemplarib. legitur ἡμῶν, quod et Rufinus secutus fuisse videtur, cum reddidit, « deferat litteras ad vos, » et Polycarpi vetus interpres cum vertit : « Deferat litteras meas, quas fecero ad vos, » ita enim illud, ὅπερ ποιήσω, exprimere volebat : quod non animadvertens Jacobus Faber, « quas et dederam ad vos, » hic substituit; contra manuscriptorum fidem. Ubi tamen et nostrum hunc Polycarpi et Eusebii interpretem Rufinum deceptum fuisse apparet, de litteris ad Philippenses deferendis ista accipientem cum ad Antiochenos dandæ litteræ intelligantur; vel ab ipsis Philippensibus, si παρ' ὑμῶν, vel a Polycarpo, et Smyrnæis suis, si παρ' ἡμῶν hic legendum fuerit; quod posterius ex Ignatii verbis illis, in *Epistola ad Smyrnæos*, firmamentum accipit: « Ὁ ἐσάνη μοι ἀξιόν, τοῦτό ἐστιν, ὥστε πέμψαι τινὰ τῶν ὑμετέρων μετ' ἐπιστολῆς, ἵνα συνδοξάσῃ τὴν κατὰ Θεὸν αὐτοῖς γενομένην εὐδολίαν. » Quod mihi dignum factu est visum, hoc est : ut aliquem vestrum mittatis cum Epistola (ad Antiochenos videlicet in Syria), ut una cum illis glorificet Deum de tranquillitate, quam in Deo consecuti sunt. » USSER.

(9) Τὰς ἐπιστολάς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐτοῦ. Ita locum hunc citant Eusebius, Nicephorus, et Græcus Actorum Ignatii scriptor anonymus : quam legitimam esse lectionem, agnoscit etiam Baronius, pro qua vetus Latinus Polycarpi interpres hic habet : « Epistolas Ignatii, quæ transmissæ sunt vobis ab eo, » ubi illud, « ab eo » (Græco ὑπ' αὐτοῦ respondens) ex Magdalenensis collegii exemplari restitutum; quod alii codices in « habeo » transmutarunt. 10.

(10) Καὶ ἄλλας ὅσας εἶχομεν παρ' ἡμῖν. Vide nostram de Ignatii et Polycarpi scriptis dissertationem, cap. 2. In eo vero quod sequitur : Ἐξ ὧν μεγάλα ὠφελήθηναί ὑμῖν δοθήσεσθε, anonymus martyrii B. Ignatii descriptor legit ὠφελήθησεσθε, quomodo et vetus Polycarpi interpres reddidit : « Ex quibus

menta quorum maximam partem vetustas consumpsit, recenset etiam *Responsionum Polycarpi* librum, unde quinque illa fragmenta quæ a Feuarentio edita sunt, Latine reposuit Victor Capuanus. Itaque Georgius Bullus (16) qui ex aliis Polycarpi Epistolis Irenæo memoratis quæ interciderunt, esse desumpta ejusmodi fragmenta non aspernanda, omnino verisimile arbitratur : adeo ut ex eorum tertio, velut Polycarpiano, de Filii τῷ ὁμοούσιῳ argumentum depromat.

II Dubitant vero alii, quos inter Halloixius et Usserius. Et ille quidem nonnulla forte iis fragmentis assuta existimat; cujusmodi est illud, quod sub finem secundi occurrit : *Legitur et in dolo ferventis olei, pro nomine Christi, beatus Joannes fuisse demersus.* « Neque enim, inquit, Polycarpus,

magnus vobis erit profectus. » 10.

(11) *Et de ipso Ignatio, etc.* Hujus ita in *Bibliotheca* sua, de Polycarpi hac ad Philippenses Epistola agens, meminit Photius : λέγει καὶ τὰς ἐπιστολάς αὐτοῖς Ἰγνατίου τοῦ Θεοφώρου ἀπεσταλκέναι, καὶ αἰτεῖται ἀναδιδοχθῆναι παρ' αὐτῶν, εἴ τι περὶ ἐκείνου διακούσαιεν. « Dicit et epistolas Ignatii Theophori ad eos se misisse; petitque ab illis, si quid de eo inaudierint, edoceri. » In Halloixii tamen editione verba ista sunt ommissa : quæ docent circa annum Dom. 106, eodem videlicet tempore, quo a Syria ad martyrium Romam abductus est Ignatius scriptam a Polycarpo istam fuisse epistolam, « in qua, inquit idem Halloixius, cum color et lineamenta, quibus eam Irenæus, Eusebius, et Photius describunt, reperiantur; quin ipsius martyris germana sit, dubitari non potest. Nam et forma fidei ejus, atque prædicatio veritatis (quam Irenæus inde posse addisci admonet), clare in ea elucet; et testimonia, quæ illic citari e priore Petri Epistola Eusebius docet, multa comparent : et frequentes commotiones cum perspicuitate sermonis atque simplicitate, juxta ecclesiasticam interpretandi formam (quibus eam abundare Photius profitetur), passim sese offerunt atque ostentant : ita ut ad perfectam ejus recognitionem vix desiderari amplius quidquam possit. » Hæc ille. In Datino vero codice D. Alexandri Petavi, tota Epistola ita concluditur : « Incolumes estote in Domino Jesu Christo, et gratia ipsius cum omnibus vobis. » 10.

(12) Halloix., *Vit. PP. orient.*, tom. I, p. 322.

(13) Usser. in *Append. Ignat.*, post Smyrn. epist.

(14) Grot. in *Joan.* xvii, 4. *Critic. sacr.* tom. VI, col. 289.

(15) Huet. *De interpr. lib. II*, cap. 7, § 2, p. 195.

(16) Bull. *Defens. fidei Nic.*, sect. II, cap. 3, § 7, p. 52.

qui omnia a B. Joanne acta, tanquam ejus discipulus, vel videbat ipse, vel ex eo audiebat, vel ex comitibus addiscebatur, scripsisset, *legitur*, quasi scilicet, id non aliunde quam ex libris sciret; sed potius simpliciter atque absolute dixisset: *Idem Joannes in dolio ferventis olei, Christi nomine demersus fuit*: quod longe majorem vim haberet, quam istud *legitur*. Est enim hæc vox de rebus ante nostra tempora præteritis, non vero de iis quæ nostra memoria, nobisque viventibus et fere videntibus, circa amicos nostros et magistros accidunt. Hæc Halloixius. Et recte sane. Hinc locus ille vel ex Tertulliano (17), vel ex Hieronymo qui ab hoc scriptore Africano eam narrationem accepit (18), videtur adjectus. Quid vero si membrum illud, ab aliena manu ora: codicis Græci quo usus est Victor additum, interpretes exinde aliud agens in suam versionem intulerit? Quid si librarius, *Catenam* a Victore Latine redditam exscribens, atque idem membrum quod aliquis eruditus margini adjecerit, pertinere ad suum textum existimans, in suum exemplar conjiciendum putarit?

Aliud insuper censura notandum in his fragmentis detexisse sibi videtur Usserius, eorumque auctorem ἀκυρολογεῖν pronuntiat, dum in quinto Christum *crucis vexillum conscendisse* scribit. « Nam, ait, *gestari* quidem vexillum crucis non semel audivimus; sed *conscensum* a Christo fuisse vexillum illud, nullibi adhuc invenimus. » At hoc demum tanti non est, ut ea de causa fragmenta illa penitus rejicienda quis jure definiat. Nullam certe ἀκυρολογεῖν ibidem advertit Grotius vir summus. Quid porro si Græce scripserit σημεῖον Polycarpus, *crucem* intelligens, atque huic voci verbum consentaneum aptarit? Sic sane locutus est Barnabas in Epist. cap. 12. Sic item Ignatius in Epist. ad Smyrn. cap. 1, ubi phrasin αἴρειν σύσημον usurpat S. Martyr: σύσημον, inquam, quod Hesychio et Suidæ est σημεῖον. Hoc itaque fortasse imitatus sanctus Smyrnensis antistes, pari loquendi ratione usus fuerit, quam minus apposite reddiderit vetus interpres.

Verum, his missis, ad illud potius, et quidem

(17) Tertull. *De Præscript.*, cap. 36.

(18) Hieron. *adv. Jovin.*, lib. 1, cap. 26.

(19) Tillem. *Mém. eccl.*, tom. II, p. 645, not. 4.

(20) Pind. *Nem. od.* x, 59.

gravius, accedamus, quod in fragmento secundo notat Tillemontius (19); ubi fertur Jacobus Joannis frater, *novissimus* martyrio sublatus; qui tamen *primus* inter apostolos pro Christo sanguinem fuisse perhibetur: ut proinde sententia ejusmodi Polycarpo prorsus indigna videatur. Verum ne ista quidem objectio negotium ullum facessere comperitur; Agesis, fac demum, in suo textu ἔσχατον legisse interpretem; quam quidem vocem obvio sensu acceptam, *novissimum* Latine reddendam duxerit; an ideo statim erroris arguendus Fragmentorum auctor? Imo vero ille rectissime scripserit, Jacobum ἔσχατον martyrio consumptum, eaque vox vertenda fuerit *primum*, non autem *novissimum*. Vadem ultro hic sese mihi offert Hesychius: ἔσχατον = πρῶτον. Glossam Hesychianam confirmaturus eruditus Abreschius in *Miscell.* Pindarum excitat sic loquentem (20):

ἀμιλλᾶται περὶ

Ἐσχίων ἀέθλων ποροφαις

Videsis præstantem Hesychii editionem, a cl. Joanne Alberti adornatam (21). Ex quibus libet, horum fragmentorum auctoritati parum aut nihil officere quæ objiciuntur; eaque demum ut vim haberent aliquam, e Græco potius textu quam ex versione essent definienda.

Cæterum si quid adhuc animadvertere liceat, putaverim equidem fragmenta illa esse *Responsionum* excerpta, ut fert quidem inscriptio, quas Polycarpus, a suis interrogatus, sive præsentibus sive absentibus, edere consueverat; quæque proinde ab aliquo vel auditorum vel eorum quibus ejus epistolæ inscribentur, deinceps exceptæ fuerint ac litteris traditæ. Siquidem beatus ille antistes plerumque *sedens disserebat, atque ad populum sermones habebat*: Καθεζόμενος διελέγετο, καὶ τὰς διαλέξεις ἐποιεῖτο πρὸς τὸ πλῆθος, ut nos edocet Irenæus ἀπόπτης (22); qui et ipsum ad quosdam ex fratribus epistolas missitasse ibidem refert. Accedit, fragmenta illa sæculi apostolici genium exprimere, eamque simplicitatem sapere quam ipsamet Polycarpi Epistola spirare dignoscitur.

(21) Hesych. edit. Alb. tom. I. col. 1475, not. 4.

(22) Iren. *epist. ad Florin.*, apud Euseb., *H. E.*, lib. v, cap. 20.

FRAGMENTA

E RESPONSIONUM CAPITULI S. POLYCARPO ASCRIPTIS,

Victoris episcopi Capuani Catenæ in IV Evangelistas inserta.

I.

Matthæus Dominum dixisse testatur³, quod Moyses scribit Adam locutum fuisse hoc modo : « Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro ex carne mea : propter hoc relinquet homo patrem et matrem⁴, » etc. Sed concordant Domini verba cum Moysi sermonibus ; qui Adam præbens officium,

A inspiratione divina prophetavit, ipse a Moyse hoc dixisse refertur. Deus vero qui per inspirationem divinam in corde Adam ista verba formavit, ipse Pater a Domino recte locutus fuisse refertur. Nam et Adam hanc prophetiam protulit ; et Pater qui eum inspiravit, recte dicitur protulisse,

II.

IDEM, *ad hæc verba Christi* : « Calicem meum bibetis, etc. (Matth. xx, 23.)

Per hujusmodi potum, significat passionem. Et Jacobum quidem novissimum martyrio consummandum ; fratrem vero ejus Joannem transiturum absque martyrio : quamvis et afflictiones plurimas, et exilia toleraverit ; sed præparatam martyrio mentem, Christus martyrem judicavit⁵. Nam apostolus Paulus, « Quotidie (inquit) morior⁶ : » dum impos-

sibile sit quotidie mori hominem ea morte, qua semel vita hæc finitur. Sed quoniam pro Evangelio ad mortem jugiter erat præparatus, se mori quotidie sub ea significatione testatus est. Legitur et in dolio ferventis olei, pro nomine Christi, beatus Joannes fuisse demersus.

III.

IDEM, *De initio Evangelisi secundum Marcum.*

Rationabiliter evangelistæ principiis diversis utuntur ; quamvis una eademque evangelizandi eorum probetur intentio. Matthæus, ut Hebræis scribens, genealogiæ Christi ordinem texuit : ut ostenderet, ab ea Christum descendisse progenie, de qua eum nasciturum universi prophetæ cecinerant. Joannes autem ad Ephesum constitutus, qui legem tanquam ex gentibus ignorabant, a causa nostræ redemptionis Evangelii sumpsit exordium : quæ causa ex eo apparet, quod Filium suum Deus pro nostra salute voluit incarnari. Lucas vero a Zachariæ sacerdotio

B incipit : ut ejus filii miraculo nativitatis, et tanti prædicatoris officio, divinitatem Christi gentibus declararet. Unde et Marcus antiqua prophetici mysterii competentia adventui Christi declarat ; ut non nova, sed antiquitus prolata ejus prædicatio probaretur. Aut per hoc evangelistis curæ fuit, eo uti proœmio, quod unusquisque judicabat auditoribus expetere. Nihil ergo contrarium reperitur, ubi licet diversis scriptis, ad eandem tamen patriam pervenitur.

IV.

IDEM, *in illud* : « Noli vocare amicos tuos, sed pauperes et debiles, » etc. (Luc. xiv, 12.)

Præcepit, non amicos, sed infirmos quosque vocandos ad prandium. Quod si claudus aut quilibet eorum sit amicus, sine dubio talis pro amicitia minime est rogandus ; unde ipsa quasi videntur se impugnare mandata. Nam si non amici, sed claudi et cæci sunt invitandi, ipsosque quoque amicos esse contingat, nequaquam rogare debemus. Sed

C amicos, arbitror, intelligi hoc loco debemus illos, quos pro mundi hujus terrena consideratione diligimus, non pro divinæ contemplationis intuitu. Hi sunt igitur amici relinquendi. Denique, ideo debilius exempla proposuit, quos pro nullius possumus appetere necessitate negotii, nisi tantum pro fructu retributionis æternæ.

³ Matth. xix, 5. ⁴ Gen. ii, 24. ⁵ Act. xii, 2, ⁶ I Cor. xv, 31.

V.

IDEM, in illud: « Opus consummavi, quod dedisti mihi ut facitam. » (Joann. xvii, 4.)

Quomodo opus salutis humanæ adimplesse com- A nerandæ passionis insignia adire decreverat, jure memorat, cum necdum crucis vexillum conscenderat? Sed definitione voluntatis, de qua cuncta ve- se opus perfecisse significat, etc.

VI-VII.

Spicilegium Solesmense (23), t. I, p. 266. Ex codice olim Sangermanensi sub n. 60, nunc in bibliotheca nuper Regia Parisiensi sub n. 838 asservato, sæculi plus minus decimi, titulum hunc præ se ferente: *Expositum Johannis Romanæ Ecclesiæ diaconi in Genesim*. — « Hæc ex libro *Responsorum* frustula, inquit « doctissimus Editor *Spicilegii Solesmensis* (Proleg. p. LI) præclare confirmant sinceritatem quinque aliorum fragmentorum ejusdem libri quæ primus edidit Feuarentius ad calcem adnotationum in *Irenæum*. Collata enim codicis nostri inscriptione: *In libro Responsorum capitula xxii*, cum titulo codicis Feuarentii: *Ex Responsione capitulorum sancti Polycarpi*, simulque altero per alterum correcto, autumavi eundem esse Polycarpi, forsitan discipulis interrogantibus respondentis librum sæculo vi adhuc exstantem; nostra vere desumi e capitulo 21, totumque opus inscriptum fuisse: *Liber Responsorum S. Polycarpi Smyrnenensis episcopi et martyris*. »

« S. Polycarpus cuidam discipulo, ex more veterum, magistrum sciscitanti de hominis opificio, respondet in homine primigenio coaluisse, plasmante Deo, quatuor elementa; mulierem vero ex pulvere et costa in Ecclesiæ typum efformatam ».

I. « Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo B aquæ; dehinc etiam ignis ex siccitate quæ ei terræque communiter inest.

Victor (24) episcopus Capuæ in libro *Responsorum*, capitulo vigesimo primo, secundum Hebræam translationem.

II. « Cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus et replevit carnem pro ea, et ædificavit Dominus Deus costam » (Gen. ii, 21).

Refert Scriptura divina quod humanum corpus assumpto Deus limo terræ plasmaverit; quo limo nomine (25) humidam voluit significari substantiam. Ergo duo elementa evidenter ostendit, terræ simul et aquæ. Sed ex horum quibusdam qualitatibus reliquorum duorum introducit intellectus, id est aeris ex humore qui communis est ei, et

Nos nascimur (26), quia ille ex alia natura producit; mulier ex costa jam hominis facti, nos autem ex semine. Quare tria colliguntur esse principia hominum creandorum: pulvis, costa et semen. Et causa lateris sui, id est uxoris, Adam de paradiso projicitur. Et sacramento lateris Christi, de quo manavit sanguis martyrii et aqua baptismatis, Ecclesia recipit paradisum.

(23) « *Spicilegium Solesmense*, complectens sanctorum Patrum scriptorumque ecclesiasticorum anecdota hactenus opera, selecta e Græcis Orientalibusque et Latinis codicibus, publici juris facto, curante Domino J. B. PITRA, O. S. B. monacho e congregatione Gallica, nonnullis ex abbazia Soles- C mensi opem conferentibus. Parisiis, ap. Firmin Didot fratres. » MDCCCLII, in-4.

(24) Inseritur fragmentum illud in cod., fol. 13 (b).

(25) Quo limo nomine Appositionis casu, Latinis et Græcis familiari.

(26) Exstat locus ille in cod. fol. 18 (b).